

“Why Do We Speak So Much About Eretz Yisrael?!”

1. בבלי, יומא, ט ע"ב

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים... אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם... ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: אלהא! סנינא לכו (פרש"י: לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא), דכתיב +שיר השירים ח+ "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז", אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו.

2. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ח

אם חומה היא, אלו ישראל העלו חומה מבבל לא חרב בית המקדש בההיא שעתא פעם שנית.

3. החפץ חיים, שמירת הלשון, חתימת הספר, פ"ג

ואף אנו נאמר בעניננו, דלפי זמננו בעו"ה שהופקר אצל איזה אנשים לגמרי העון לשה"ר ורכילות, אם אחד יתחזק תמיד בענין שמירת הלשון שלא לעבור על עון לשה"ר ורכילות, כמה מהשכר יגיע לו עי"ז. דהלא ידוע הוא מה שכתוב בספר חרדים דמצוה שאין לה דורשין, היא כמת מצוה. ומצוה שאין לה רודפין, רדוף אחריה לעשותה. מפני שהמצוה, מקטרגת ואומרת כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכל. וכבר ידוע גודל ענינו של מת מצור. ממה דאמרו (ברכות כ') דאפילו כהן גדול ונזיר והולך לשחוט פסחו למול את בנו שאינו מטמא לקרובים, אבל מטמא הוא למת מצוה. כדי שלא יהיה מונח בבזיון.

4. ספרי דברים, פ' ראה יב, פיסקא פ

מעשה ברבי יהודה בן בתירה ורבי מתיה בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל. זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה +שם/דברים/ יא לא+ "וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות את כל החקים האלה", חזרו ובאו למקומם, אמרו: **ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.**

5. השגות הרמב"ן, ספר המצוות, עשה ד- שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתינו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם (במ' לג, נג) "והורשתם את הארץ וישבתם בה".

5.* ר' יהודה הלוי, ספר הכוזרי, מאמר ב, כג- כד

כג: אם כן הלא עובר אתה על מצוה המחויבת לפי תורתך אם אינך עולה אל המקום ההוא ואינך עושהו בית חייך ומותך- אם כי אתה אומר: "רחם על ציון הי היא בית חיינו!"...
כד: אכן מצאת מקום חרפתי, מלך כוזר! כי אמנם חטא זה הוא אשר בגללו לא נתקיים היעוד אשר יעד הא-לוה לבית שני.

6. ר' יעקב עמדין (היעב"ץ), סידור בית אל, עמ' יד

ובאמת היא תמיהא קיימת על ישראל קדושים. בכל מקום הם הקפידו על עצמן בכמה דקדוקי מצות שהחזיקו בהם מדקדקים בהם ביותר מפזרים ממון רב וטורחים מאד לקיימן בשלימות האפשרי. ומדוע מזלזלין ומתעצלין במצוה החביבה הזאת, יתד שכל התורה תלויה בו?!

7. אור החיים הקדוש, סוף פרשת נצבים

ולדבקה בו וזה הוא עצמו החיים בעה"ז ואורך ימים לעה"ב... ודבר זה ג"כ הוא מהשגת השלימות כי ישיבת הארץ היא מצוה כוללת כל התורה. צא ולמד ממאמרם ז"ל שכל ההולך בה ד' אמות יש לו חלק לעולם הבא שכלו חיים.

8. בבלי, גיטין ח ע"ב- אע"ג דאמירה לעכו"ם שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן

9. תוספות, שם- אבל משום מצוה אחרת לא היינו מתירין אמירה לעכו"ם במלאכה דאורייתא.

10. תוספתא מסכת עבודה זרה ד, ג (או ה, ב)

ישרה אדם בארץ ישראל ואפילו בעיר שרובה גוים ולא בחוצה לארץ ואפילו בעיר שכולה ישראל מלמד שישבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצות שבתורה.

11. שולחן ערוך, אבן העזר, סימן עה, ג- בד"א, מח"ל לח"ל, ומא"י לא"י; אבל מח"ל לא"י, כופין אותה לעלות אפילו מנוה יפה לנוה הרע, ואפילו ממקום שרובו ישראל למקום שרובו עובדי כוכבים.

12. הרב צבי יהודה קוק, ארץ צבי, עמ' 201

שאלה: בענין שלמות א"י האם אין להתחשב במצבי פקוח נפש? הרב צבי: פקוח נפש קיים בכל מלחמה, וכן במלחמת מצוה זו. אנו נכנסים בה על דעת כן שנהיה במצב של פקו"נ. הרמב"ם מגדיר בדברים ברורים שמלחמה היא מציאות בה הורגים ונהרגים. זאת המצוה היחידה בתורה שהיא על מנת כן. בכל המצוות האחרות הדוחות פקו"נ ונאמר בהן "יהרג ואל יעבור", אין שום ענין לעמוד לכתחילה מול התותח כדי להיהרג, ואם אפשר להמלט, יש להמלט. אבל מצוה זו של כבוש ארץ ישראל ושלטון א"י היא על דעת מסירות מנפש.

13. ר"ב הלוי עפשטיין, תורה תמימה, דברים יב- לא נתבאר טעם דבר זה (הספרי, א.ש.), ויתכן לומר משום דבכלל אי אפשר לקיים כל המצוות כולן שבתורה רק בא"י.

13.* מהר"ל, גור אריה, בראשית א, א- לפי שאם יאמרו וכו'. וא"ת דאכתי קשה דמאי ענין נתינת הארץ לישראל אצל מצות התורה שכתוב זה בתורה? ואין זה קשיא מפני שרוב מצות התורה תלויות בארץ.

14. ספר החרדים, פ' נט- וכתב רמב"ן במנין תרי"ג מצות ישראל כל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל הוא מקיים המצוה זו.

15. רמב"ן ויקרא פרק יח פסוק כה

מן הענין הזה אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה (דברים יא יז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה, אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא כ) הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצויינין בהם: והנה הכתוב שאמר ואבדתם מהרה... ושמתם את דברי אלה וגו', אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'. ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ), וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות (דברים יא לא לב), ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה, וכך הוא בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ב). וזו היא מחשבת הרשעים (סנהדרין קה א) שהיו אומרים ליחזקאל, רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו יש עליו כלום:!

16. דברים ה, כח- ו, א

ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה... וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה ה' א-להיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה.

17. הגר"מ חרל"פ, ממעייני הישועה חלק ב' פרק מה', עמ' קצו

בכל תקופה ותקופה ישנה נקודה עיקרית שדרך הנקודה ההיא מאיר כל הטוב ומתוכה מתנוצצים כל קיומי התורה והמצוות שבתקופה ההיא, שיודעים הם שאם יעכבו בעד הפרחתה של הנקודה ההיא ימנעו בזה כל השפעת האורה והקדושה שבאה דרך הצינור הלזה. הנקודה העיקרית והמקור שממנו שאבו ישראל את חיי הקדושה שלהם בימי החשמונאים היתה בדברים שבהם מתגלה התייחדותם של ישראל, כמו מצות מילה שמיוחדת לישראל, וכן שבת 'גוי ששבת חייב מיתה' (סנהדרין נח, ב), וכן חודש שבכח ב"ד לשלוט על הטבע כדברי הירושלמי... ובעקבתא דמשיחא הנקודה העיקרית היא ארץ ישראל וממנה נובע הכל ומבלעדי ההתאחויות בה אין שום השפעה של קדושה בעולם, ואין פלא אם כל העמים רוצים לעכב ביאתם של ישראל בארץ הקודש והתקשרותם בה, וכל כובד ההתנגדות שלהם היא בעיקר על הנקודה הזאת.

18. בבלי, סנהדרין, צח ע"א - ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר +יחזקאל ל"ו+ ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגוי. (פרש"י: כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר).

19. שו"ת הריב"ש סימן קא

אבל ישוב א"י, אינה מצוה לשעתה, אלא מצוה המתקיימת לעולם היא, ומצוה ותועלת היא לכל ישראל, שלא תשתקע ארץ קדושה ביד טמאים, ואין למדין ממנה לשאר מצות.

20. הראי"ה קוק, שבת הארץ / מבוא / [טו] ארץ-ישראל דומה לתלמוד-תורה: ותלמוד-תורה, אע"פ שהוא מביא לידי המצוות כולן, מכל-מקום חלילה לומר, שערכה של תורה איננו כ"א הכשר למעשה המצוות, אבל היא עליונה וחשובה בקדושתה בפני עצמה, עד שאפילו כשלומדין מה שאי אפשר לקיים כלל אין שיעור למעלת הלימוד ההוא, ועוד הוא גדול באיזה פנים מן הלימוד שאפשר לקיימו במעשה, שהרי זה נחשב ג"כ עשיה, כדאמרינן (מנחות ק"י א); "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם", ואין שיעור למעלת התורה של הלימוד בדברים שאין להם שום יחש לעניני מעשים, כי היא בעצמה עליונה מכל; אלא שבכלל גודל מעלתה כלולה גם מעלה זו שהיא מביאה לידי מעשה. - כמו כן היא קדושת ארץ ישראל, אע"פ שבקדושתה היא מביאה אותנו גם בחורבנה לידי כמה מצוות, שאין לנו דוגמתן בחוץ-לארץ, וק"ו בבנינה... מ"מ לא זה הוא כל עיקר מעלתה... כי עצם ישיבת א"י מצד עצמה שקולה היא נגד כל המצוות שבתורה... ואינה רק הכשר לקיום המצוות... וכן בספר כפתור-ופרח (פרק י') האריך בטוב-טעם לבאר, שקדושת א"י היא מעלה בפני עצמה חוץ מקדושת המצוות התלויות בארץ, אלא שמצורף לזה היא מעוטרת, מפני יקרת מעלתה ושלמות ישראל התלויה דוקא בה, - במצוות רבות התלויות בארץ. וכתב שם: "וכן יעקב אבינו ויוסף הצדיק ומשה כולם היו משתוקקים להקבר בא"י בהיותם חוצה לארץ, ואע"פ שעדיין לא נכבשה.

21. שו"ת הרשב"א חלק א סימן קלד

שאלת מה שאמרו כל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו א-לוה. תשובה- לפי שארץ ישראל נקראת נחלת ה' דכתיב (שמואל א' כ"ב) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'. והוא יתברך נקרא א-להי הארץ ומיוחדת לו ולא לשרי מעלה כדכתיב בכותיים (מלכים ב' י"ז) כי לא ידעו את משפט א-להי הארץ. ועל כן קרא לע"ז אלהי נכר הארץ. וכתב (דברים יא) תמיד עיני ה' א-להיך בה. ועיקר מצות התורה כולן בארץ הן עד כי כמה מצות אין נוהגות כלל אלא בארץ. כמו שאמרו במדרש הציבי לך ציונים (ירמיה לט). ועל כן כשבירך יצחק את יעקב שלא מדעתו ונתן לו את הברכות דכתיב ויתן לך האלהים מטל השמים וגוי' מיד זכה יעקב בברכת אברהם שהיא ירושת הארץ.

22. במדבר לג, נג- והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה.

23. הראי"ה קוק, אורות – ארץ-ישראל / א

ארץ-ישראל איננה דבר חיצוני, קנין חיצוני לאמה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החמרי או אפילו הרוחני. ארץ-ישראל היא חטיבה עצמיתית קשורה בקשר-חיים עם האמה, חבוקה בסגלות פנימיות עם מציאותה.

24. ישעיהו סב, ה, כי יבעל בחור בתולה יבעלך בניך ומשוח חתן על כלה ישיש עליך א-להיך.

25. הגר"א (הגאון מוילנה), קול התור עמ' תע- ונדע למשגב דבר רבינו. שתי המצוות שאדם שלם נכנס בהם בכל גופו הן סוכה וארץ ישראל ורמז נתן לזה בפסוק והיה בשלם סוכו ומעונתו בציון והוסיף סוכה מצוות עשה תעשה ולא מן העשוי אף ציון כך וכאמור במדרש על הפסוק ובא לציון גואל כל זמן שציון אינה בנויה עדין הגואל לא בא וכדברי חז"ל כיון שירושלים בנויה בן דוד בא ובמדרש אין בן דוד בא עד שירושלים נבנית.

26. חידושי חתם סופר, סוכה לו

נלע"ד רבי ישמעאל נמי לא אמר מקרא ואספת דגנך אלא בא"י ורוב ישראל שרויין שהעבודה בקרקע גופה מצוה משום יישוב א"י ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה צייתה התורה ואספת דגנך ובוטז זורה גורן השעורים הלילה משום מצוה. וכאלו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה הי"נ לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה, ואפשר אפילו שארי אומנויות שיש בהם יישוב העולם הכל בכלל מצוה. אבל כשאנו מפוזרים בעו"ה בין א"ה וכל שמרבה העולם יישוב מוסיף עבודת ה' חורבן מודה ר' ישמעאל לרשב"י ועל זה אנו סומכים על ר' נהוראי במתני' סוף קידושין מניח אני כל אומנויות שבעולם ואיני מלמד בני אלא תורה היינו בח"ל וכנ"ל.

הראי"ה קוק, מאמרי הראי"ה, עמ' 27179

החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כולם קודש הם, כי הוא כולו ממלא את ביטוי הקודש של כל האנושיות וכל היקום שלו... הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קודש, והקודש הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקודש היותר עליונה, והקרבת המקודש עמו הוא קרבן צבור שדוחה את השבת.

28. רמב"ם, הלכות מלכים פרק ה, הלכה יב

לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, ובפורעניות הוא אומר ואל אדמת ישראל לא יבאו, כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות, שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו.

29. הרי"י מקוטנה, שו"ת ישועות מלכו חלק יורה דעה סימן סו

בזה"י שנשתנה בעזה"י לטובה הן בסכנת הדרכים והן מצד עניות ודאי היא מצוה גדולה, אמנם גם לפי דעת הרמב"ן שחשב זאת למ"ע מ"מ בעיקר המצוה אינו אלא הירושה והישיבה כאדם העושה בתוך שלו לכבוש א"י תחת ירושתינו לא על ביאה ריקנית של עתה וכבר המשילו האחרונים למ"ע של אכילת מצה כי עיקר המצוה היא האכילה, ולקחת החיטים לשם מצוה והלישה והאפי אינם גמר מצוה, ומ"מ בודאי מצוה גדולה היא, ועל זה נאמר גומל לאיש חסד כמפעלו, גם על הפעולה של מצוה מקבל שכר, ונאמר אשרי תמימי דרך גם על הדרך של עושי מצוה יש בו שלימות ואין ספק שהיא מצוה גדולה כי הקיבוץ הוא אתחלתא דגאולה, ונאמר עוד אקבץ עליו לנקבציו ועיין ביבמות דף ס"ד שאין השכינה שורה פחות משתי רבבות מישראל, ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן

באנשים פחותי ערך הן בבינונים הן בישרים בלבותם קרוב לודאי שנתנוצץ רוח הגאולה אשרי חלקו שהוא ממוכה רבים :

30. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלד

היוצא מדברינו דעכ"פ לכ"ע קדושת שניהם קדושת עולמים מימות עולם עד סוף כל ימות עולם לא נשתנה ולא ישתנה אלא שקדושת ירושלים חמורה מקדושת שאר א"י וגם הרמב"ם דלא מנה למ"ע = למצות עשה = ישיבת א"י כמו שחשב הרמב"ן במניין המצות מ"מ מודה ביתר שאת בקדושה בזה"ז ומפני כן כ' במ"ע קניג ומייתי ליה המפרש ספ"ה מה' קה"ח = קידוש החודש = וז"ל ונאמר אם ח"ו יאבדו בני ישראל מא"י, חלילה לא-ל מעשות זאת לפי שהבטחנו בתורה שלא תכלה אומה זו בכלל, וכן אם לא נמצא ב"ד בא"י ולא בח"ל ב"ד שנסמכו בא"י הי' זה החשבון שאנו מחשבין אותו בח"ל לא יועיל לנו כלום שאין מעבר'י שנים וקובעים חדשים אלא בא"י שנאמר כי מציון תצא תורה... זהו כוונת הרמב"ם מ"מ נראה מדבריו כי לא נפחתה קדושתה ולא תלי' כלל בקיום מצות אלא הארץ עצמה קדושה וירושלים קדושה יותר ואולי משו"ה לא תני בספרי ולא רמז קרא דפי ראה אלא קדימת עניי ארצך לח"ל ולא רמז קדימת עניי ירושלים לא"י משום דזיל בתר טעמא ופשט הגמ' דמקדימים יושבי א"י משום דישיבתה מצוה מפני קדושה שבה וראוי' להקדים עושי מצוה כנ"ל.